

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมะ สัจธรรม สัจธรรมนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน “ดวงตาของโลกดับแล้ว ดวงตาของโลกดับแล้ว” ดวงตาของโลกนะ

อ่านในพระไตรปิฎก กษัตริย์มีภาวะสิ่งใดก็ไปปรึกษาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนทุกข์คนเข็ญใจก็ปรึกษาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม่ทัพนายกองจะออกรบก็ไปปรึกษาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีภัยพิบัติที่หนักนิมนต์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปแก้ภัยพิบัติ ดวงตาของโลก ดวงตาของโลก

เรามีตา ๒ ตา เรายังมองอะไรไม่ชัดไม่เจนเลย ถ้าเรามองชัดมองเจนขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหลงตา ทานสอนใจ ถ้าไม่ติดในเราแล้ว ไม่ติดอะไรทั้งสิ้น ไม่ติดเราคือไม่มีผลประโยชน์ส่วนตน

มีผลประโยชน์ส่วนตนแล้วจะทำได้ “เราจะได้อะไร เราจะได้อะไร” สิ่งที่จะทำ ทำไปไม่ได้หรอก เพราะต่างคนต่างมีผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งสิ้น แต่ถ้าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนในหัวใจของตน ทำเพื่อประโยชน์กับโลก ทำเพื่อประโยชน์กับโลก ทำเพื่อประโยชน์ก็ทำประโยชน์เพื่อเราไง สังคมร่มเย็นเป็นสุข เรายิ้มแย้มแจ่มใส

เวลาบ้านเรา อยู่ที่ไหนมันก็ปลอดภัยไป บ้านใกล้เรือนเคียง บ้านไม่ต้องมีรั้ว มีคนคอยคุ้มครองดูแล รักษาหัวใจต่อกัน คนนี้เป็นคนดี เราจะดูแลให้เขา คนนั้นเป็นคนดี เราจะปกป้องให้เขา คนนั้นเป็นคนดีใจ นี่ใจสิ่งที่เป็นมงคลชีวิต

มงคลชีวิต ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีลธรรม ศีลธรรมใจ ถ้าเรามีศีล ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง ใครมีศีลทั้งดงาม ใครมีหัวใจที่

ยิ่งใหญ่ ธรรมะคุ้มครอง ธรรมะคุ้มครอง ไม่ต้องห้อยพระองค์ใหญ่ๆ ไม่ต้องห้อยพระอะไรวะ
เลย เรามีคุณธรรมในหัวใจของเรา ถ้าคุณธรรมในหัวใจของเรามาจากไหนล่ะ

เราเชื่อมั่นไง เราเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึกของชาวพุทธ นี่
เรานึกไม่ได้ไง เราไปเห็นแต่ความตกต่ำ ไปเห็นแต่สิ่งที่ไม่ดีงาม แล้วก็ระลึกถึงนั่น เวลาคนตีฉิ่ง
ฉิ่งนา เจ็บปวดไป ๕ วัน ๑๐ วัน เวลาเขาชมแป๊บเดียวลืมแล้ว แต่ถ้าใครตีฉิ่งมันฝังใจ ฝังใจไง

นี่ก็เหมือนกัน เราไปเห็นสิ่งอะไรที่ขาดตกบกพร่อง สิ่งนั้นจะฝังใจ แล้วเราก็ก้าว เราก็อำ
มันจะประทับใจเรา เราก็ต้องการความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงของชีวิต ถ้าความมั่นคงของ
ชีวิตนะ ความมั่นคงของชีวิตก็สมองไง ปัญญา ปัญญาเท่านั้นทำให้ชีวิตนี้มั่นคง ปัญญา สิ่งที่มี
ประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับเราไง

ถ้ามันจะเป็นมงคลชีวิต มงคลชีวิต เราไม่ต้องไปตื่นตื่นใดๆ ทั้งสิ้น เราฝืนกรรมไม่ได้
หรอก กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน สิ่งที่ได้ทำกรรมของเรามาไง ถ้าเวลากรรมมันให้ผล
กรรมมันให้ผลไง เวลากรรมให้ผล ผลมันตอบสนองแน่นอน แต่กรรมมันซับซ้อน ซับซ้อนจนเป็น
อจินไตย

อจินไตย ๔ พุทธวิสัยคือปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องฌาน ความ
ว่าง ความว่าง เป็นเรื่องฌานที่มันลึกซับซ้อน เรื่องพุทธวิสัย เรื่องกรรม เรื่องโลก เรื่องกรรม
เรื่องกรรม มันซับซ้อนมาก เพราะอะไร เพราะคำว่า “๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย” สิ่ง
ที่มันซับซ้อนมาขนาดนั้นนะ แล้วชีวิตหนึ่ง ชีวิตหนึ่ง ในวงรอบของชีวิตหนึ่ง แล้วนี่ผลของวิญญู
ผลของวิญญู องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนกามภพ รูปภพ อรูปภพ ๖ ผลของวิญญู

มันก็เหมือนสถานที่ที่มันมีของมันอยู่แล้วไง แต่จิตเราไปเสวยอยู่ที่นั่น ที่นั่น วนไป วน
ไปด้วยการขับเคลื่อนของกรรมดี กรรมชั่วไง สิ่งนั้นมันมีของมันอยู่แล้ว พอมีของมันอยู่แล้ว ใคร
ลบล้างไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้สร้างขึ้น ไม่มีใครสร้างขึ้น มันเป็นข้อเท็จจริงของมันอยู่อย่างนั้น

แต่! แต่ด้วยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่แทงทะลุใจ แทงทะลุในใจ
ของตน แทงทะลุในใจของตน สอนตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหมทั้งสิ้น สิ่งที่เป็นจริง เป็นจริง มัน
เป็นจริงอยู่อย่างนั้น ถ้าเป็นจริงอย่างนั้น นี่ไงเราถึงว่ามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

พระธรรม พระธรรม คือสัจธรรมนี้ไง ปฏิบัติคุ้มครอง ธรรมะคุ้มครองใจ มงคลชีวิต มงคลแก่
อุดมการณ์ชีวิตของเรา

ถ้ามีศีลมีธรรมขึ้นมา คนเรามีศีลมีธรรมมันเจริญงอกงาม เศรษฐีภริยาภิรมย์ กษัตริย์ก็มีศีล
มีธรรมเหมือนกัน คนทุกข์ คนจน คนเข็ญใจก็มีศีลมีธรรมเหมือนกัน เวลาที่มีศีล มีธรรม ศีลธรรม
ในหัวใจอันนั้นไง ถ้าหัวใจอันนั้นถ้ามันยิ่งใหญ่แล้วมันค่าเท่ากันไง คนเกิดมาเท่ากับคนไง

ถ้าคนเกิดมาเท่ากับคน เห็นไหม เวลาพระอรหันต์เป็นกษัตริย์ก็เป็นพระอรหันต์ เศรษฐี
ภริยาภิรมย์เวลาบวชมาแล้วก็เป็นพระอรหันต์ ทุกตะเข็ญใจเวลาประพฤติปฏิบัติแล้วก็เป็นพระ
อรหันต์ ถ้าเขาประพฤติปฏิบัติได้ตามความเป็นจริงของเขา ถ้ามันเป็นความจริงของเขา มัน
เสมอภาคกันโดยสัจจะโดยความจริง มันไม่มีใครยิ่งใหญ่ไปกว่าใครทั้งสิ้น

แล้วถ้าหัวใจเป็นธรรม หัวใจมีศีลมีธรรมในหัวใจแล้ว มันสุขที่เราในใจ จะอยู่ในสถานะ
ไหน เขาก็มีความสุขในสถานะนั้น เขาไม่เอาสถานะใดมาเทียบมาเคียง มากดขี่ข่มเหงกัน
ความสุข ความสุข สุขมันอยู่ที่ใจใจ เราเป็นชาวไร่ ชาวนา เราก็เก็บผักที่รั้วของเรา เก็บผักบุงจิ้ม
น้ำพริก มันก็มีความสุข มันก็ความสุขของเรา ความสุขของเราไง ถ้ามีความสุขในหัวใจแล้ว
หัวใจร่มเย็นเป็นสุขแล้ว มันจะมีอะไรมีค่ายิ่งไปกว่านี้ละ มงคลชีวิตของเรา

ฉะนั้นมงคลชีวิตเรา เราพยายามประพฤติปฏิบัติ เราพยายามกระทำ กระทำคืออะไร
เวลาทำหน้าที่การงาน งานทางโลก เวลาเขาทำ เขาทำใจของเราใจใจของเราที่มันคิดไม่ได้ มัน
เดือดมันร้อน มันอ่อนแอ มันตั้งมันไม่ได้ มันสิ่งใดไม่ได้ เพราะนี่อันนี้ก็เป็นวาสนา ถ้าเป็นวาสนา
นะ บางคนจิตใจที่เข้มแข็งมาก แต่เข้มแข็งต้องในทางที่ถูกต้องดีงามด้วย ไม่ใช่เข้มแข็งโดย
อารมณ์ความรู้สึกของตน เข้มแข็งไปโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก คำว่า “เข้มแข็ง” ใจ
ซื่อสัตย์ สัจจะแล้วมันต้องมีศีลมีธรรมด้วย เรามีความขยันหมั่นเพียรด้วย แล้วมีการกระทำด้วย

ถ้ามีการกระทำ เห็นไหม สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตของเราถ้ามันสงบระงับเข้ามา
มันจะสงบเข้ามาได้อย่างไร เวลาสงบเข้ามา ถ้าเรามีศีล มีศีลขึ้นมา เราเห็นคุณค่าเลยละ เห็น
คุณค่า หนึ่ง ไม่ต้องกระเหิดกระหอบไปกับเขา ไม่ต้องพะรุพะรังไปกับใครทั้งสิ้น เราเห็นคุณค่า
ของมันเลยนะ นี่ขนาดแค่มีศีล

แล้วพอมีศีลแล้ว ถ้ามีศีลมันต้องมีปัญญา ปัญญา หมายความว่า มันต้องมีสติปัญญา ใคร่ครวญได้ว่าอันนี้ถูก อันนี้ผิดขึ้นมา แล้วเราทำของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเราเข้ามา นี่เรื่องของศีล ถ้าเรื่องของสมาธิ เรื่องของสมาธิความสงบของใจเรา ความสงบของใจเราเพราะอะไร

เพราะใจของเรา เห็นใหม่ เวลาหลงตาทำนองสอนใจ คนตั้งแต่เกิดมาติดเครื่อง ธาตุรู้มันจุดประกายของมันแล้วดับไม่เป็น ดับไม่ได้ เครื่องยนต์มันต้องมีหยุคนะ เครื่องยนต์มันต้องดับ เครื่องยนต์มันต้องซ่อมแซมบำรุงของมันไป หัวใจของคนไม่เคยซ่อมแซม ไม่เคยดูแลเลย แล้วถ้าใจมันสงบ สงบอย่างไร สิ่งที่มีมันคิดมันฟังมันชานอยู่มันสงบอย่างไร มันสงบได้ยากนะ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านก็มาจากพวกเราแหละ มาจากปุถุชนคนหนา มาจากคนที่ไม่เข้าใจใดๆ ทั้งสิ้น แล้วว่ามันจะไม่เข้าใจทั้งสิ้น กว่าที่จะแหวกจอกแหนแหวกจอกแหนเพื่อเข้าไปหาน้ำนั้น น้ำนั้นน้ำอมตธรรมนั้น กว่าที่จะแหวกได้ กว่าที่จะค้นเคยได้ กว่าที่จะทำได้ กว่าที่จะรู้ทุกวิธีการของเราไป คำว่า “ละเอียด” ละเอียดคือมันจับต้องอะไรไม่ได้เลย กายกับใจ กายกับใจ กายกับใจมันอยู่ตรงไหน

นี่แต่ถ้าเรามีศีลมีธรรมขึ้นมา เรามีศีลแล้ว เห็นใหม่ มันมีสติปัญญา มันเห็นมาจากข้างนอกไป มันเห็นมาจากพฤติกรรม เห็นมาจากอารมณ์ เห็นมาจากความรู้สึก มันเริ่มตั้งสติ แล้วเวลาหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ มันก็เป็นอารมณ์อันหนึ่ง อารมณ์พุทธานุสติ เรามีสติสัมปชัญญะกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเชื่อมั่นในพระพุท พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึกของเราไป แก้วสารพัดนึกก็ไว้บนหนึ่งไป

แต่เวลามันจะเป็นจริงๆ ถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นมา เราหายใจเข้าออก เรามีสติปัญญาของเรา รักษาหัวใจของเรา เวลามันวางอารมณ์ วางอารมณ์ อารมณ์มันวาง สมบัติบ้า สมบัติคนบ้ามันเก็บของข้างถนนแล้วมันก็หอบ มันก็หิวไป เห็นคนบ้าใหม่ แล้วเราหอบหิวอารมณ์เรา มา ความรู้สึกนึกคิดในใจ จิตบ้าใหม่ ถ้าจิตมันบ้า ถ้ามีสติปัญญามันเข้าไปเห็นตรงนั้น แต่ถ้าไม่มีสติปัญญาของเรา เราเห็นอย่างนั้นไม่ได้ เราเห็นแต่โทษของคนอื่นไป เราไม่เห็นโทษของหัวใจของเราไป มันไม่เห็นโทษของกิเลสที่มันอาศัยหัวใจแล้วย่ำยี มันย่ำยีหัวใจนะเราถึงเจ็บ

นี่ไงกิเลสๆ มันย่ำยี้หัวใจเราก็จีบเราก็ปวด เวลาเจ็บเวลาปวดขึ้นมา เวลาถ้ามีสติปัญญาแล้วนะ ถ้าเราแก้ไขแล้วเราวางได้ วางได้ พอวางใจได้นะ ใจคนที่เกิดมีความทุกข์ ความยาก ใจคนที่ปัญหาต่ออะไรกันหมดเลย เราบ้าคนเดียว บางทีเขาไม่รู้เรื่องนะ เราคิดไปเอง เรารู้ไปเอง ถ้ามันรู้ทันนะ นี่ไงผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะจะคุ้มครอง มันคุ้มครองหัวใจดวงนี้ ถ้าคุ้มครองหัวใจดวงนี้แล้วมันคุ้มครองคนรอบข้างเลย ไม่เดือดร้อน ไม่หวาด ไม่ระแวง ไม่มีการขัดแย้ง

เวลาการขัดแย้งมันก็เป็นธรรมดา คนรู้เท่าไม่ถึงการณ์มันก็เป็นเรื่องธรรมดา พอเดียวเขาโตขึ้นมาเขาจะเสียใจ พอโตขึ้นมาเขารับรู้ของเขาได้ นี่ไงถ้ามันมีสติปัญญา ถ้าไม่ติดเรา ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ใครจะยำใครจะยี้ ใครจะอย่างไรก็ได้

เจตีย์ เห็นไหม หมามันก็เหี่ยวรดได้ คนไปกราบไปบูชาได้ ใครจะชื่นชมก็ได้ ใครจะติฉินนินทาก็ได้ ใครจะทำอะไรก็ได้ ก็ได้ ก็ได้ มันไม่ติดในเราไง เพราะอะไร เพราะเป็นนานาจิตตัง เป็นทัศนคติของเขา แล้วเราไม่มีความสามารถไปแก้ความรู้สึกของคนได้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไม่มีความสามารถไปแก้ความเห็นของคนได้ แต่เราทำเป็นตัวอย่างได้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญาไง ถ้าเป็นตัวอย่าง ตัวอย่างขึ้นมา แล้วถ้าเขาทำได้ คนที่ประพฤติปฏิบัตินะ เริ่มต้นมาถ้าจิตสงบหรือว่ามีคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจจะบอกความหวัศจรรย์ๆ มหวัศจรรย์ตัวเรา มหวัศจรรย์ของที่มีอยู่นะ

แต่ก่อนหน้านั้นเป็นฟืนเป็นไฟ เผลอลนเราตลอดเวลา “เกิดมาชีวิตนี้คืออะไร เกิดมาทำไม ไหนว่าเกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ไง ทำไมเป็นอริยทรัพย์ทำไมทุกข์ขนาดนี้ล่ะ” ความทุกข์ ความยากอันนี้มันเป็นเรื่องนิสัยของเรา มันเป็นเรื่องกรรมที่เราสร้างมา

เวลาคนที่เขาจะทำสวน ทำไร่ เวลาเขาทำสวนทุเรียนเขาต้องมีเมล็ดพันธุ์ทุเรียนของเขา คนที่ทำสวนส้มต้องมีเมล็ดพันธุ์สวนส้มของเขา คนทำสวนมะพร้าวก็ต้องมีมะพร้าวของเขา ปลูกมะพร้าวมันก็ออกมาเป็นมะพร้าว ปลูกทุเรียนมันก็ออกมาเป็นทุเรียน เราทำกรรมสิ่งใดมานี้เมล็ดทุเรียนหรือเมล็ดมะพร้าว หรือว่าจะเมล็ดส้มในหัวใจเรา แล้วเราไปเห็นคนอื่นเขาปลูก

มะพร้าวกัน เราปลูกทุเรียน เอ๊ะ! ทำไมของเราไม่เป็นมะพร้าว อ้าว! ก็ปลูกทุเรียนไม่ใช่ปลูกมะพร้าว

จริตใจ **กมฺมพฺนุถุ กมฺมปฏิสฺสรโณ** คนเรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ คือเผ่าพันธุ์ของหัวใจนี้ หัวใจนี้ที่ได้สร้างคุณงามความดีหรือสร้างบาปอกุศลมาลงไปในหัวใจนี้ ชับมากับหัวใจนี้ เมล็ดพันธุ์จิตนิสัยมันเป็นอย่างนี้

ถ้าจิตนิสัยเป็นอย่างนี้ เวลาปฏิบัติไป เห็นใหม่ ครูบาอาจารย์ของเราท่านสอนเฉพาะคน เวลาเทศน์ เวลาเทศน์แกงหม้อใหญ่มันก็ประชาชนทั้งหมด แต่เวลาปฏิบัติไปแล้ว ปัญหาของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ปัญหาของแต่ละคนมันเฉพาะคน เพราะอะไร มันเฉพาะจิตนิสัยนี้ไง มันเฉพาะกิเลสนี้ไง กิเลสของคนไม่เหมือนกันไง มันติดไม่เหมือนกัน วาระที่มันจะเป็นก็ไม่เหมือนกัน

นี่ชิงปาทิภูญา ผู้ปฏิบัติง่าย รุ่งง่าย ผู้ที่ปฏิบัติยาก รุ่งยาก ผู้ปฏิบัติง่าย รุ่งง่าย ผู้ปฏิบัติง่าย รุ่งง่าย ปฏิบัติไปเถอะ กว่ามันจะรู้ได้ยากได้เย็น นี่คือเมล็ดพันธุ์ของเขา

นี่คือกรรมเก่า แล้วเวลาบอกนั้นเป็นกรรม เป็นกรรม แล้วเราไม่เคยทำความดีมาเลยหรือ เราก็ทำคุณงามความดีของเราเหมือนกัน ถ้าเราไม่ได้ทำคุณงามความดีมา เราไม่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์แน่นอน สิ่งที่เราได้เกิดเป็นมนุษย์ ยืนยันแล้วว่าเรามีคุณสมบัติของมนุษย์สมบัติของเราแล้ว เราถึงได้มาเกิดเป็นเรา พอเกิดเป็นเราขึ้นมาแล้วเราต้องมีความดีแน่นอน แต่มีคุณงามความดีขึ้นมาแล้วมันจะเข้มแข็งหรือไม่ ขันติธรรมในหัวใจมันจะเข้มแข็งหรือไม่ ถ้ามันเข้มแข็งแล้วมันไม่สนใจใดๆ เลย

เวลาหลวงตาท่านสอน เวลาท่านสอนนะ **“ใครจะดี ใครจะชั่ว ใครเขาจะทำอย่างใด เขาก็เป็นกรรมของเขา เขาทำดีทำชั่วมันกรรมของเขา เราไปเดือดร้อนอะไร เราจะไปเดือดร้อนอะไร”**

ไฉนนี่พูดถึงการกระทำป็นสิทธิบุคคลนะ แต่ถ้าเขาทำผิดกฎหมาย เขาทำอย่างนั้นเราก็เดือดร้อน เขาทำสังคมปั่นป่วน แต่ถ้ามันเป็นการกระทำของเขา ถ้าเราจะภาวนา เราจะรักษาใจของเรา เราเดือดร้อนอะไร มันเรื่องของเขา ใครจะดีใครจะชั่วมันเรื่องของเขา เราจะเดินจงกรมอะไร แต่เวลาใครจะดี ใครจะชั่วเขาไม่ให้เดินนะสิ เขากลับเขาแกล้ง เขาทำเสียงดัง เขาทำ

ผลกระทบ ใช้อย่างนี้แหละเมดลิตี ถ้าเขาละเมดลิตี คำว่า “ละเมดลิตีขึ้นมา” แต่เขาว่าเป็น ลิตีของเขา เป็นลิตีของเขาไป

ฉะนั้น เวลาสี่ปายะ ๔ หมู่คณะเป็นสี่ปายะนี้สำคัญมาก เราเคยจุดธูปมา เวลาไปกับ หมู่เพื่อนที่ยอดเยี่ยม โอ้โฮ! มีความสุข แล้วมันเข้ากันได้นะ ไม่มีจะกินก็ไม่ยอมออกจากป่า จน ชาวบ้านเขานิมนต์แล้วก็ไม่ไป ไม่ไปเพราะมันมีความสุข แล้วหมู่คณะที่หาอย่างนี้มันหาได้ยาก แต่เวลาไปด้วยกันแล้วมันขัดมันแย้งกัน เดินช้าเดินเร็วก็มีปัญหาแล้ว ไร่เดินเร็วก็เดินไปนู่น ไร่เดินช้าก็ไม่รอคอยเลย เดินช้าเดินเร็วมันก็มีปัญหาแล้ว เห็นไหม หมู่คณะนี้สำคัญมาก เวลาจุดธูป มันประสบการณ์อย่างนี้ทั้งสิ้น

แล้วเวลามาประพฤติปฏิบัติ ฉะนั้น เวลาโยมคิดเห็นสิ่งใดเราถึงว่าเป็นลิตี เป็นลิตีนั้น เพราะอะไร เพราะภูมิปัญญาของเราเท่านั้น ภูมิปัญญาของเรา เราคิดได้โดยทัศนคติ โดย มุมมองทัศนคติของเรา แต่เราไม่รู้หรอก ถ้าเรารู้ในใจของเรานะ เพราะมันยากง่ายขนาดไหน

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นนี่ไง นี่ไงวันครบรอบเขาครบรอบ ๑๕๐ ปีของหลวงปู่มั่นนี่ไง สิ่ง ที่ว่าถ้ารู้จักกิเลสในใจของตน รู้จักวิธีการกระทำของตน มันน่ากลัว เผลอไม่ได้ เผลอตลบหลัง ทำสมาธิได้ดั่งงามเดี่ยวเดี่ยว ใจดี ๆ เดี่ยวทุดหมดเลย ท่านถึงให้มีข้อวัตรปฏิบัติ ท่านถึง ไม่ให้คลุกคลีกัน ท่านถึงให้ตั้งสติ การเดิน การเหยียด การคู้ ต้องมีสติสัมปชัญญะ ตลอด มีสติสัมปชัญญะคือว่าไม่ให้มันแฉลบ ไม่ให้มันแลบ ไม่ให้มันออกไป เพราะของ ของเรา นี่ไงกายกับใจ กายกับใจใจ เราจะหาหัวใจของเราไป

นี่ไงถ้าเป็นมงคลชีวิต ศิล ศีลธรรมจะคุ้มครองหัวใจดวงนี้ แต่หัวใจดวงนี้ต้องมีสติปัญญารักษามัน รักษา มันก็มีผลสนองกลับมา เห็นไหม การคุ้มครองเรา คุ้มครองชีวิตนี้ นี่ไงมงคลชีวิต ๓๘ ประการ ไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต มีกตัญญูทเวที ได้เห็นสมณะเป็นที่ พึงอาศัย ได้เห็นสมณะก็เป็นบุญกุศลแล้ว แล้วถ้าจิตใจมันถึงที่สุด เราจะพิจารณาของเรา ทำของเราให้จิตนี้พ้นจากกิเลสไป นี่เป็นมงคลชีวิต แต่มงคลชีวิตนี้ต้องเกิดจากเดิน จงกรม นั่งสมาธิภาวนา

แล้วเวลาทางโลกนะเหนื่อยมาก คิดงานๆ เวลาปัญญาที่มันหมุนเข้ามาจากภายใน เวลาคิดงาน คิดงานยังเหนื่อยขนาดนั้น แล้วนี่คิดใช้สติปัญญาเพื่อจะชำระล้างภพชาติ โอ้ย!

มันเหนื่อยมาก มันทั้งเหน็ดทั้งเหนื่อย ทั้งโหมท้อมเต็มแรง แต่เวลามาพักสมาธิไง มันมาพักสมาธิ มาเสริมกำลังขึ้นมาในสมาธิ สมาธิเป็นกำลังเท่านั้น แต่ที่มันจะพ้นทุกข์ได้มันต้องพ้นทุกข์ด้วย ปัญญา แต่! แต่มันก็ต้องเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา

ไม่ใช่การจดจำ การศึกษา การจดจำ การศึกษามันมีเราบวก มันมีอวิชชาบวก มัน สะอาดไปไม่ได้ มันสะอาดไปไม่ได้เพราะมันขาดสมาธิเป็นบาทฐานไป

ฉะนั้นเราถึงทำความสงบของใจเข้ามาก่อน แล้วฝึกหัดใช้ปัญญาไป คนฝึกหัดใช้ปัญญา ไป มันเห็นปัญญาที่ทะลุทะลวง มันจะมหัศจรรย์กับความคิดอันนี้ มันจะมหัศจรรย์ถึง คุณมการณ ถึงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบแล้วกราบ เล่า กราบแล้วกราบเล่า แล้วคนที่มีคุณธรรมนะกราบจากหัวใจ ไม่ใช่กราบ ๑ ๒ ๓, ๑ ๒ ๓ กราบจากหัวใจ เพราะหัวใจมันเห็นคุณค่า คุณค่าที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าร้อยคัมมา แล้ววางธรรมวินัยนี้ไว้ จะปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ไฉน แล้วเราก็มองตาปริบๆ ไม่กล้า กลัว ทำอะไรไม่ได้ แล้วก็อยากจะมีความสุขใจ เลยไม่มีมงคลชีวิตไป

มงคลชีวิตคือมีศีลมีธรรม มีความอาหาญ มีความมุมานะ ทำคุณงามความดีของเรา คุณงามความดีของเรา คุณงามความดีนะ การช่วยเหลือเจือจานกันด้วยวัตถุ นั้นเรื่องหนึ่ง การมีน้ำใจต่อกันอีกเรื่องหนึ่ง การประพฤติปฏิบัติขึ้นมา พยายามบังคับกิเลสของเรา ให้เราเป็นคนดีขึ้นมา เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เพราะชีวิตแบบอย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นชีวิตแบบอย่างอย่างหนึ่ง ในสมัยเรา หลวงปู่มั่นก็เป็นชีวิตแบบอย่างอย่างหนึ่งที่พระลูกศิษย์ลูกหาทยอมเคารพบูชาทั้งสิ้น เป็นชีวิตแบบอย่าง ดำรงตนให้เห็นในการที่จะเอาชนะกิเลสในใจของท่าน แล้วเป็นแบบอย่าง เป็นอาจารย์ใหญ่ของวงกรรมฐาน เอวัง